

De Minister voor Rechtsbescherming
Drs. S. Dekker
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Datum
april 2021

Contactpersoon
[REDACTED]

Onderwerp

Geachte heer Dekker,

De Wetenschappelijke Commissie (WeCo) van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (NVvR) ontving ter consultatie het voorontwerp van het wetsvoorstel tot wijziging van enige bepalingen van Boek 1 en Boek 10 van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot de keuze van de geslachtsnaam (Wet dubbele achternaam) met de concept-memorie van toelichting. De WeCo heeft de stukken bestudeerd en het volgende advies vastgesteld.

1. Inleiding

Voorgeschiedenis

Sinds de invoering van de Burgerlijke Stand in Nederland in 1811 kreeg ieder kind dat zowel een juridische vader als moeder heeft, de naam van de vader. Kinderen die alleen in familierechtelijke betrekking tot de moeder stonden, kregen de naam van de moeder. Op 1 januari 1998 is bij de wet van 10 april 1997 houdende wijziging van de artikelen 5 en 9 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en in verband daarmee van enige andere artikelen van dit wetboek (Stb.1997, 161) voor juridische ouders de wettelijke mogelijkheid ingevoerd de geslachtsnaam van de moeder te kiezen. Ouders kunnen sindsdien kiezen welke van beider geslachtsnamen hun kind krijgt. Die wijziging hield verband met het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen.

In 2009 heeft de door de minister van Justitie in 2008 ingestelde Werkgroep liberalisering naamrecht in haar rapport 'Bouwstenen voor een nieuw naamrecht' een aantal aanbevelingen opgenomen. Een van die aanbevelingen is om het mogelijk te maken dat ouders het recht krijgen hun kind een dubbele achternaam te geven. Bij brief van 27 juli 2010 heeft de toenmalige minister van Justitie de Tweede Kamer laten weten dat een volgend kabinet moest bepalen of en, zo ja, op welke wijze de aanbeveling ten aanzien van een dubbele naam uitgevoerd zou moeten worden. Met het huidige wetsvoorstel wordt uitvoering gegeven aan de gewijzigde en aanvaarde motie die de Tweede Kamerleden Groothuizen en Bergkamp op 29 januari 2019 indienden.

Korte inhoud van het wetsvoorstel

De hoofdregel is dat gehuwde of als partner geregistreerde ouders – naast de bestaande keuzemogelijkheden voor de geslachtsnaam van de vader of die van de moeder – kunnen kiezen voor een dubbele geslachtsnaam voor hun kind, dat deze keuze moet worden gedaan vóór de geboorte of bij de aangifte van de geboorte van hun eerste kind, alsmede dat volgende kinderen – behoudens enkele uitzonderingen – dezelfde gekozen achternaam zullen dragen. Een keuze voor een dubbele geslachtsnaam wordt ook mogelijk bij erkenning, vaststelling vaderschap, ontkenning vaderschap en toekenning gezamenlijk gezag; dan ligt het tijdstip van de keuze veelal later. Bij adoptie wordt voorzien in een aanvullende keuzemogelijkheid.

Verder is bepaald dat de keuze van een dubbele naam beperkt is tot een geslachtsnaam bestaande uit niet meer dan twee geslachtsnamen, waarbij een bestaande dubbele (of meervoudige) geslachtsnaam wordt beschouwd als één geslachtsnaam.

Het kiezen van een dubbele geslachtsnaam door gehuwde of geregistreerde ouders is niet verplicht. Maken gehuwde of geregistreerde ouders geen keuze (ook niet voor de achternaam van de moeder), dan geldt als vangnet dat het kind de geslachtsnaam van de vader krijgt. Het kind van niet gehuwde of niet geregistreerde ouders krijgt in beginsel de geslachtsnaam van de moeder. Ongeveer de helft van de kinderen wordt buiten huwelijk of een geregistreerd partnerschap geboren.

Zoals reeds beschreven in het rapport Bouwstenen voor een nieuw naamrecht, is het doel van het wetsvoorstel onder andere om mogelijke geschillen tussen de aanstaande ouders over de geslachtsnaam voor hun kind (de geslachtsnaam van de vader of die van de moeder) te voorkomen of verminderen. Door meer keuzes aan te bieden zal bovendien naar men verwacht minder vaak een beroep op de vangnetfunctie hoeven te worden gedaan, hetgeen als positief wordt beschouwd omdat de vangnetfunctie voor de gehuwden of geregistreerde partners voor de vrouw namelijk discriminerend werd gevonden.

2. Opmerkingen algemeen

Het wetsvoorstel bouwt in zekere zin voort op de Wet van 10 april 1997. Anders dan bij die wet bestaat voor Nederland geen verdragsrechtelijke verplichting voor de Nederlandse Staat om het voor ouders en geregistreerde samenwonenden wettelijk mogelijk te maken een dubbele geslachtsnaam voor hun kind(eren) te kiezen.¹ Volgens het wetsvoorstel is het al dan niet doen van een keuze voor een dubbele geslachtsnaam door gehuwde of geregistreerde ouders vrijwillig. Maken gehuwde of geregistreerde ouders geen keuze (ook niet voor de achternaam van de moeder), dan geldt als vangnet dat het kind de

¹Van daarvoor in aanmerking komende verdragen, zoals het Internationaal verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (IVBPR), dat bepaalt in artikel 24, tweede lid dat elk kind onmiddellijk na de geboorte wordt ingeschreven en een naam krijgt, artikel 7, eerste lid van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind, volgens welke bepaling het kind onmiddellijk na de geboorte wordt ingeschreven en vanaf de geboorte het recht op een naam (...) heeft. In artikel 8 van laatstgenoemd verdragen is bepaald dat de Staten die partij zijn bij het verdrag zich verbinden tot eerbiediging van het recht van het kind zijn of haar identiteit te behouden, met inbegrip van nationaliteit, naam en familiebetrekkingen zoals wettelijk erkend, zonder onrechtmatige inmenging. Het Europese Hof voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden heeft in de zaak Burghartz beslist dat (...) art. 8 [EVRM] geen expliciete bepaling (bevat) over het voeren van een naam. Echter, als een middel van persoonlijke identificatie en van het horen bij een familie, heeft het voeren van een naam betrekking op een ieders privéleven en familie- en gezinsleven. Art. 8 is hiermee van toepassing (EHRM 22 februari 1994, nr. 16213/90, NJ 1996, 12.). Van een dubbele naam wordt niet gerept.

geslachtsnaam van de vader krijgt. Het kind van niet gehuwde of niet geregistreerde ouders krijgt in beginsel de geslachtsnaam van de moeder. Ongeveer de helft van de kinderen worden buiten huwelijk of een geregistreerd partnerschap geboren, zij het dat een deel van hen door erkenning een dubbele naam kan verwerven.

In de memorie van toelichting wordt ervan uitgegaan dat 10 procent van de ouders in Nederland tussen 25 en 45 jaar van de voorgestelde keuzemogelijkheid gebruik zal maken. Een numerieke onderbouwing ontbreekt, zoals aantallen (eerste kinderen van) gehuwden en geregistreerden in die leeftijdsgroep en aantallen eerste kinderen krachtens erkenning. Eigen onderzoek, gebaseerd op CBS-gegevens (2020) leert dat er in die leeftijdsgroep in totaal circa 4.3 miljoen personen zijn, van wie 1,63 miljoen gehuwden. Daarnaast zijn er geregistreerde samenwonende ouders, die ook keuzes kunnen maken en personen die het kind erkennen.

Bij de uitgangspunten van de wet wordt onder meer genoemd dat in het naamrecht 'het belang van het maatschappelijk verkeer en van een goed functionerende overheidsadministratie' gewaarborgd moeten worden. In de memorie van toelichting (paragraaf 5) worden echter slechts de (kosten van) gemeenten en rechtbanken genoemd. Niets wordt meegedeeld over de administraties van andere (semi)overheidsorganen, ziekenhuizen, (sport)verenigingen en andere maatschappelijke organisaties. De voorgestelde regeling kan veel zoekwerk, verwarring en kosten meebrengen, vooral voor maatschappelijke organisaties die in verband met de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) geen toegang hebben tot gegevens die in de Basisregistratie Persoonsgegevens zijn opgenomen. Een klein, maar praktisch punt in dit verband is ook de werkbaarheid van dubbele achternamen in het maatschappelijke – en veelal digitale – verkeer: bij administratieve verwerking is voor de geslachtsnaam meestal weinig ruimte ingericht, vaak slechts (een deel van) een regel. De WeCo vraagt zich af of de voorgestelde wetswijziging in dit opzicht wel in dit digitale tijdperk past.

2.1 Wettekst en memorie van toelichting

De WeCo adviseert om in de tekst van wet en mvt steeds duidelijk te maken dat het gaat om een *gekozen* dubbele *geslachtsnaam*.

Blijkens de memorie van toelichting bij artikel 5, veertiende lid, Boek 1 BW is het kennelijk de bedoeling dat de gekozen dubbele geslachtsnaam die door ouders van wie een of beiden een gekozen dubbele geslachtsnaam heeft /hebben aan hun kind kan worden doorgegeven, uit niet meer dan twee geslachtsnamen bestaat. Maar uit de ruime bewoordingen van het nieuwe veertiende lid van artikel 5 BW blijkt niet duidelijk dat het gaat om een *gekozen* dubbele geslachtsnaam van de ouder(s) die voor hun kind een dubbele geslachtsnaam kiezen en niet (tevens) dat het gaat om een *gekozen* geslachtsnaam voor het kind van ouders of een ouder met een *bestaande* dubbele geslachtsnaam dan wel een *gekozen* dubbele naam waarvan een reeds *bestaande* dubbele geslachtsnaam deel uitmaakt.

De WeCo stelt de volgende formulering voor:

“14. Wordt voor het kind gekozen voor een combinatie van geslachtsnamen van de ouders en heeft een van hen of hebben beide ouders al een gekozen dubbele geslachtsnaam, dan kan maximaal één geslachtsnaam per ouder worden doorgegeven. Dat geldt ook als op grond van het derde lid wordt gekozen voor een geslachtsnaam van één van de ouders in

combinatie met de oorspronkelijke geslachtsnaam van het kind, of als die uit twee geslachtsnamen bestaat, één daarvan.”

Artikel 1: 9, eerste lid BW

Dit artikel geeft een regeling voor de vrouw voor het voeren van de geslachtsnaam van de ex-echtgenoot, al dan niet in combinatie met haar eigen naam. Het tweede lid voorziet in beperking van de bevoegdheid van de vrouw de naam van de ex-echtgenoot te voeren ingeval van echtscheiding zonder kinderen. Het derde lid geeft voor het daarin omschreven geval een overeenkomstige regeling voor de man.

In de memorie van toelichting (blz. 6, eerste volledige alinea) staat: *“De regels voor naamgebruik in artikel 1:9 BW blijven hetzelfde. Dit betekent dat partners de (dubbele) geslachtsnaam van elkaar mogen voeren. De gebruikte naam kan aldus uit maximaal vier namen bestaan.”*

Niet duidelijk is dat de gebruikte naam uit maximaal vier “namen” kan bestaan. Een *gekozen* dubbele geslachtsnaam van de man kan immers bestaan uit een al *bestaande* dubbele of meervoudige geslachtsnaam en een enkele geslachtsnaam, terwijl dit ook het geval kan zijn bij de geslachtsnaam van de vrouw. Wat is hier de bedoeling?

Het wederom invoeren/ handhaven van het streepje tussen de geslachtsnaam van de man en die van de vrouw (of andersom) strekt tot aanbeveling.

Artikel 5, elfde lid, Boek 1 BW

Dit artikel bepaalt dat, indien op grond van het tweede tot en met het negende lid een kind, wiens vader van adel is, niet zijn geslachtsnaam verkrijgt, de adeldom niet overgaat.

Hoe is dat als de geslachtsnaam van de moeder wordt toegevoegd aan de geslachtsnaam van de vader? In de memorie van toelichting wordt op enkele plaatsen gesproken van het kiezen van een *nieuwe* naam. Blijft de adeldom dan in stand? Deze kwestie heeft tot veel discussies geleid bij de behandeling van het wetsvoorstel dat heeft geleid tot de wet van 10 april 1997. De WeCo adviseert dat in de memorie van toelichting hierover meer duidelijkheid wordt gegeven dan nu het geval is.

Artikel 25, Boek 10 BW

In de huidige tekst staat in het eerste lid, onderdelen a, b, c, e en f steeds vermeld “van wie van beide ouders het de geslachtsnaam zal hebben”. Volgens het wetsvoorstel zal deze zinsnede telkens worden vervangen door: “welke geslachtsnaam het zal hebben”. Deze voorgestelde wijziging van het eerste lid van artikel 25 is naar de mening van de WeCo te onbepaald, ook al staat in de aanhef van het eerste lid van artikel 25 vermeld: “1. Ter zake van de toepassing van artikel 5 van Boek 1 geldt het volgende”.

Het laten staan van de huidige tekst op dit punt met de navolgende (zie onderstreping) toevoeging heeft de voorkeur: “...van wie van beide ouders het de geslachtsnaam zal hebben, dan wel welke dubbele geslachtsnaam, samengesteld uit een combinatie van de geslachtsnamen van de ouders.”

De WeCo adviseert verder in de memorie van toelichting aandacht te schenken aan een keuze voor een dubbele geslachtsnaam ingeval van ontkenning vaderschap.

Tot slot moet rekening worden gehouden met het door de Tweede Kamer aanvaarde initiatiefwetsvoorstel tot wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en de Wet

basisregistratie personen in verband met het van rechtswege ontstaan van gezamenlijk gezag door erkenning (zitting Tweede Kamer 2016, 34.605).

Conclusie

Met het wetsvoorstel zoals dat nu ter consultatie is rondgestuurd, wordt een uitgebreid palet aan mogelijkheden voor het kiezen van een geslachtsnaam in het leven geroepen. De onderbouwing van het wetsvoorstel is echter summier. De WeCo is van mening dat in de memorie van toelichting te weinig aandacht wordt gegeven aan het waarborgen van belangen van met name maatschappelijke organisaties (onder meer in verband met de AVG) en de kosten voor deze organisaties. De WeCo acht het van belang dat een eventuele wettekst zo duidelijk mogelijk is en adviseert daarom een aanvulling van de memorie van toelichting.

De Wetenschappelijke Commissie van de NVvR,

A large black rectangular redaction box covering the signature of the chairperson.

voorzitter a.i.